

СТ А Н О В И Щ Е

от доц. д-р **Таня Панайотова Градинарова**, доцент по граждански процес в ЮФ на УНСС на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност **доцент** по професионално направление **3.6. Право (Международно частно право)**

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Със заповед № РД 38-255/25.04.2018 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури за провеждане на конкурс за **доцент** по професионално направление **3.6. Право (Международно частно право)** за нуждите на Юридически факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

I. Данни за кандидата и материалите, представени за участие в конкурса.

1. В конкурса за заемане на академичната длъжност доцент, обявен в Държавен вестник, бр. 33 от 17.04.2018 г. като кандидат участва д-р Васил Христов Пандов, заемащ длъжността главен асистент по международно частно право в Катедра по международно право и международни отношения при Юридически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ **от 2013 г.**

Професионалната биография на кандидата показва траен интерес към научните изследвания в областта на международното частно право (МЧП) и правото на Европейския съюз (ЕС), впечатляващи публикации и богат академичен опит.

Кандидатът е роден през 1977 г. в гр. София, магистър по право на Юридически факултет при СУ „Св. Климент Охридски“ от 2002 г. **През 2013 г.** защитава успешно докторантура и придобива научната степен „доктор по право“ (международно частно право). От 16.12.2009 г. до момента е преподавател по международно частно право в Юридически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, като заема последователно академичните длъжности асистент, а от **2013 г.** – главен асистент. **От 2009 г.** е водещ семинарни занятия по международно частно право за студенти от специалността „Право“ и „Международни отношения“. **От 2015 г.** е преподавател по лекционни курсове за студенти от същите специалности по учебните дисциплини международно частно право, международно частно семейно и наследствено право, както и по дисциплините „Международен маркетинг“ в магистърската програма „Международни бизнес отношения“ (от 2015 г.), „Специализирани организации при ООН“ и „Консулски функции в областта на договорните и търговски отношения“ в магистърската програма „Международни отношения и многостранна дипломация“(от 2017 г.) в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“. От ноември 2002 г. до момента осъществява

дейност като адвокат, вписан в Софийска адвокатска колегия. Активен участник е в проведени изнесени обучения на студенти от магистърски програми на ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“, специалност „Международни отношения“, през 2013 г. рецензира дипломни работи на студенти от същата специалност. Научен секретар и член на Управителния съвет на Института по международно частно право, кореспондент на Република България в обобщаването на съдебната практика по актовете UNCITRAL в системата CLOUT, арбитър от листата на Международния арбитражен съд при Института по международно частно право. Автор е на **17 публикации**, от които една монография, 11 студии и статии (3 в съавторство), части от изложение в четири коментара и един сборник с материали с други автори. Три от публикациите му са на английски език.

2. Кандидатът гл. ас. д-р Васил Христов Пандов участва в конкурса за доцент с монографичния труд **Международната компетентност по граждански и търговски дела**. С: Сиела, 2018, 342 стр., ISBN 978-954-28-2609-5; части от изложение в два съавторски коментара : 1) Регламентът Брюксел II А : Регламент (ЕО) No. 2201/20013 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) No. 1347/2000. С: Сиела, 2014; 2) Регламентите по международно частно право на Европейския съюз 2009-2016 г. Тенденции и новости в уредбата. С: Сиела Норма, 2017, като изложението на кандидата е посветено на коментар на Регламент 650/2012; публикация „Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи като източник на българското международно частно право“ – В: Сборник „Международният договор - източник на международното частно право“. С: Сиела Норма, 2013; две статии: 1) Свободно движение на удостоверения по граждански и търговски дела в Европейския съюз.–Съвременно право, 2017, № 1; 2) Свободно движение на официални документи в Европейския съюз.– Правна мисъл, 2017, № 4 и една студия : Приспособяването в международното частно право.– Търговско право, 2016, № 3.

Всички публикации са по материята на международното частно право и правото на ЕС, като са създадени след придобиване от кандидата на научната и образователна степен „доктор“ и обхващат въпроси, които не са свързани с темата на дисертацията.

II. Основното научно съчинение за участие в конкурса е монографичният труд „Международната компетентност по граждански и търговски дела“.

1. Обща положителна оценка на труда.

1.1. Монографичният труд е с впечатляващ обем от **342 стр.**, който е постигнат в резултат на изчерпателното проучване и широкия обхват на анализирания проблем в изследвания институт. В структурно отношение съдържа **увод, четири глави и заключение**, в което са систематизирани

основните изводи от изследването и авторските тези. Монографията е добре структурирана, впечатлява със задълбочения и тематичен анализ на многобройните научни източници, проучени и дискутирани от кандидата, както и голямата по обем практика на Съда на ЕС, на Европейския съд по правата на човека, на върховните съдилища на държави от различни правни системи, съдържа богат сравнителен анализ на отделните източници на МЧП и юриспруденцията, послужили за последователно обосноваване на авторските изводи.

Изложението следва класическия модел на монографичен труд при сравнително изследване на обособен институт. **Първата глава** съдържа общотеоретичните въпроси на понятието за международна компетентност, нейното определение с оглед функцията на МЧП (с.22), разграничението ѝ с други сходни понятия (с. 18-20), значението ѝ за защита на субективните права на страните, съотнасянето ѝ с материалния дял на МЧП, систематизация на видовете ѝ с оглед на различни критерии (с. 32-48). Отделено е заслужено внимание на материята за принадлежност на института към процесуалния дял на МЧП (с. 48-52). Сравнителноправният преглед не е изнесен в самостоятелен раздел, а е отнесен систематично към предмета на всяка една структурна част на монографията, което е правилен подход и придава яснота на разработката.

Същността на труда е изложението в следващите му структурни части. **Втората глава** е посветена на значението на връзката между държавата на съда и международното гражданско дело, като са анализирани последователно уредбата във вътрешноправни и международноправни източници на изследвания институт, направен е обоснован сравнителен анализ на теориите в отделните МЧП системи относно връзката (с.96-117), открити са основните видове връзки на делото с държавата на съда, представено е тяхното развитие (с.117-128). Особено внимание авторът е отделил на анализа на една от водещите концепции за уредба на материални и процесуални правоотношения в МЧП - принцип на тясната (надлежна) връзка (с.128-132), на проявленията в критериите за него, както и на съвременното развитие на териториалните критерии за връзка (с. 138-144). **Третата глава** заема основно място в монографията и съдържа задълбочено изложение по отклоненията от надлежната връзка, с анализ на понятията, функциите, защитната роля и разновидностите на екзорбитантната (с.145-167), изключителната (с. 167-183) и универсалната международна компетентност по граждански дела (с.184-205). Тази част на труда съдържа разглеждане на проблемите относно правомощията и задълженията на сезирания съд при проверка на международната компетентност и производството (с.211- 222), изложение по уредбата, сравнителноправен анализ и изводи относно правото на субективна преценка на сезирания съд за наличие на международна компетентност (с.222- 240), както и по споразуменията за избор на съд. **Четвъртата глава** е посветена на взаимовръзката между правото на справедлив съдебен процес, прогласено в чл. 6 от Европейската конвенция за защита правата

на човека и основните свободи, и изследвания институт, като съдържа мотивирани изводи за неразривна връзка между ефективния достъп до правосъдие като цел на Конвенцията и правната сигурност и предвидимост в уредбата на международната компетентност в рамките на Европейския съюз (с. 278-279). Като конкретен израз на защита на правото на справедлив процес авторът разглежда международната компетентност по необходимост (Forum necessitatis) - с. 296-319.

В заключителната част на монографичния труд са очертани основните теоретични тези на автора и тенденциите от сравнителноправния анализ (с. 321-329). Изградената структура на разработката съответства на поставените научни цели и създава яснота и прегледност на изложението.

1.2. Представената монография съдържа общи достойнства и научни резултати с приносен характер.

1.2.1. Избраната тема има изключително актуален характер поради теоретичните и практически проблеми, които възникват при прилагане на института на международната компетентност и за които свидетелства значителната по обем и подробно проучена от автора практика на Съда на ЕС, на върховните съдилища на държави от различни правни системи, както и българските правораздавателни органи. Монографичният труд определено допринася за осмисляне на тенденциите в развитието изследвания институт като основополагащ за процесуалния дял на МЧП, съдържа задълбочен съвременен анализ на теориите за учредяване на международна компетентност, на еволюцията в позитивноправната ѝ уредба, на взаимодействието ѝ с правото на справедлив съдебен процес и е полезен за бъдещото развитие на практиката на българските съдилища по прилагането му.

1.2.2. Поставената тема изисква задълбочени теоретични познания и професионални умения за комплексен и труден анализ, включително чрез ползване на източници от различни школи на съвременното МЧП, с които кандидатът блестящо се е справил. Трудът впечатлява със задълбоченото и последователно сравнителноправно проучване на отделните източници на МЧП, юриспруденцията по тяхното прилагане, широко използване и тълкуване на практиката по прилагането на института, включително на Съда на ЕС и съдилища от различни правни системи.

1.2.3. Монографичният труд показва характеристиките на значим научен продукт. Кандидатът е използвал богат научен апарат, а разработката съдържа коректна полемика и анализ на различните теоретични виждания в областта на изследваната проблематика. Съчинението показва задълбочени материалноправни и процесуални познания, както и умението на автора за ясно теоретично обосноваване на самостоятелните му научни тези с приносен характер.

1.2.4. Монографията представя в логическа последователност цялостно изследване на поставената тема, добре балансирано. Поставените на обсъждане

проблеми и ясно изразените теоретични изводи са построени в стройна и свързана система. Стилът на автора е точен, анализът – задълбочен и прецизен, изложението е построено на много добър и ясен правен език и постига убеждаващо въздействие върху читателя. Общото впечатление от прочита на труда води до категоричен извод за наличие на умение у кандидата за самостоятелно мислене и творчески подход при извеждане и защитаване на теоретични тези, за разбираемост, последователност и логичност на съчинението.

2. Монографичният труд съдържа редица конкретни приносни тези и изводи, сред които бих открито следните:

2.1. Обосновани са изводите за недопустимост на смесването на критериите за определяне на международната компетентност и приложимо материално право, поради липса на зависимост между тях, липса на примат и подчиненост между тях, както и поради самостоятелност на процесуалното и материално правоотношение (с.74 -75). Следва да бъде подкрепена обстойно мотивираната авторова теза за целенасочено съвпадение на компетентен съд и приложимо право в съвременната уредба на семейните и наследствени правоотношения в международни договори и източници от правото на ЕС поради необходимост от засилена закрила на техните субекти и гарантиране правната сигурност на физическите лица (с. 78-82).

2.2. Задълбочен е анализът на връзката и различията между международната компетентност и местната подсъдност, като основа за кодификацията на специалните правила за института във вътрешноправните източници в сравнителноправен контекст (с. 83-87). Логично и последователно кандидатът аргументира извода си за неефективност, методологическа неправилност и несъответствие със съвременните традиции на уредбата на МЧП при ползването на правила за местна подсъдност от гражданския процес в качеството им на процесуални норми за международна компетентност (с.87-88).

2.3. Систематичен и с приносни моменти е обстойният историкоправен и сравнителноправен анализ на генезиса, причините за възникване и същността на теориите за връзката между международното гражданско дело с държавата на съда, с открояване на трудностите и недостатъците при тяхното прилагане, тенденциите при уредбата на компетентността по търговски спорове (с. 107-111). Сполучливо е авторовото обобщение на разумните предели при упражняване на компетентност по международни граждански дела (с.113- 115) и извеждането на разумните граници на властта на съдилищата като общ сравнителноправен принцип на международната компетентност по граждански дела (с.115).

2.4. Авторът удачно разисква баланса между териториалния и личния критерий за учредяване на международна компетентност (с. 140), за да достигне до обоснован извод за отслабване на териториалността като връзка, за ролята на обичайното местопребиваване като *„териториална връзка от личен характер или с лична насоченост – пресечна точка между личната и териториална*

връзка“, подкрепен със сполучлив анализ на решения от практиката на Съда на ЕС (с.141-144).

2.5. Следва да бъде споделена аргументираната авторова теза за запазване на приложното поле на екзорбитантната международна компетентност в ограничени случаи с оглед нейната защитна функция (с.149), както и разграничението ѝ като понятие от екзорбитантното упражняване на надлежна компетентност (с. 151), подкрепена със задълбочен анализ на решения от практиката на Съда на ЕС. С научна смелост и оригинални доводи кандидатът защитава становище за „смущения“ от страна на изключителната компетентност спрямо международната хармония на решенията и ограничаване на приложното ѝ поле до спорове, свързани с упражняване на публичноправни правомощия(с. 182-183).

2.6. Монографичният труд предлага първия задълбочен анализ на универсалната международна компетентност по граждански и търговски дела. Определена е нейната характеристика, като е проследен историческият ѝ генезис (с.184-186), направено е сполучливо разграничение от други институти (с.187-188), систематизирано е понятието за универсална международна компетентност в областта на гражданската отговорност за непозволено увреждане (с.189), разисквани са възможните разрешения за бъдещото ѝ въвеждане (с. 200 - 204), обосновано е предложение *de lege ferenda* за промяна в националната уредба със специално правило на екзорбитантна компетентност по местонахождението на имуществото на нарушителя на територията на България или съд по необходимост (с. 204-205).

2.7. Систематично и последователно, с теоретично и практическо значение е изложението за правомощията на сезирания съд по проверка на международната компетентност. Отчетливо са разграничени двата правни режима на уредба на проверката за международна компетентност, като е изяснено тяхното взаимодействие, което е безспорно полезно за съдебната практика (с.212). С приносен характер е ясното отличаване на съвкупността от дължими от съда процесуални действия по проверката на изследвания институт от значението на основанието за нея като абсолютна или относителна процесуална предпоставка (с.213). Аргументиран е анализът на възможните хипотези за установяване на вида международна компетентност от сезирания съд (с. 213-215) и различните му правомощия, сполучливо е обобщението на случаите на служебно прогласяване липса на международна компетентност в обхвата на Регламент Брюксел I А, при които тя е абсолютна процесуална предпоставка (с.214-215). Удачно е направено разграничението на международната компетентност като процесуална предпоставка съгласно режима по Регламент Брюксел I А и другите източници от Правото на ЕС (с. 217-219). Обстоен и прегледен е анализът на възможните хипотези при развитие на производството по проверка, актовете, които се постановяват, техният режим и правни последици (с. 219-222). Следва да бъде подкрепено становището на автора, който се присъединява към преобладаващото мнение в съдебната практика на ВКС, според което съобразно чл. 274, ал.4 ГПК

от касационен контрол трябва да бъдат изключени определения по международната компетентност по граждански и търговски дела, решенията по които не подлежат на касационно обжалване (с.221-222).

2.8. Интересно и с приноси тези е изложението, посветено на взаимодействието между правото на справедлив съдебен процес и достъп до правосъдие на ищеца, съответно правото на защита на ответника (с. 276- 279). Задълбочено мотивиран е изводът за неразривна връзка между ефективния достъп до правосъдие като цел на Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи и правната сигурност и предвидимост в уредбата на международната компетентност в рамките на ЕС (с. 278-279). Обосновано е предложението на автора *de lege ferenda* за въвеждане на уредба в КМЧП на съд по необходимост в областта на граждански и търговски дела, като се балансира изискването за определена достатъчна връзка (с. 282). С приноси моменти са и изводите: 1) за корективна функция на правото на справедлив процес при прилагане основанията за учредяване на международна компетентност по граждански дела (с.286-287; с.289), особено в случаите на екзорбитантна компетентност, както и 2) за идентифициране на съдържанието на процесуалната справедливост с правото на справедлив процес (с.288).

2.9. Научен принос се съдържа и в аргументацията на направените от автора предложения *de lege ferenda*.

3. Критични бележки и препоръки. По монографичния труд могат да бъдат отправени някои препоръки, които не намаляват високата му научна стойност, но могат да послужат на автора при бъдещото му издаване:

3.1. Препоръчвам да бъде прецизирано мнението на автора, според което във всички хипотези на при сезиране на съд в нарушение на правилата на местната подсъдност, делото подлежи на изпращане на надлежния съд (с.85). За повечето от видовете местна подсъдност съдът не следи служебно и в този смисъл е изразено неправилно разбиране на приложното поле на чл. 118, ал.2 ГПК.

3.2. Не бих могла да се съглася с тезата, че нормите за международна компетентност са диспозитивни и има еднаквост между диспозитивни и алтернативни норми, в какъвто смисъл е твърдението на с. 88 от съчинението. Международната компетентност може да е определена алтернативно, но това не обуславя диспозитивния характер на нормите, които уреждат правото на избор на ищеца.

3.3. Не е особено разгърната интересната проблематика за избора на съд, която във връзка с Хагската конвенция от 30.06.2005 г. за споразуменията за избор на съд и Регламент 1215/2012 поражда доста проблематични въпроси при прилагането си. Съзнавам, че това се е наложило поради ограничения в обема на труда, но бих препоръчала при бъдещо издаване да бъдат обхванати тези проблеми.

3.4. Не е достатъчно прецизно в процесуален аспект определянето на ответника в производството като пасивна страна, която има защитна функция (с.

133). В някои места на труда са използвани термини, които не са присъщи за производството по международни граждански дела - напр. „съдебно следствие“ (с.121; с.330) и които бих препоръчала на автора да избягва при бъдещо издание.

III. По останалите представени материали, с които кандидатът участва в конкурса.

1. В съавторския коментар : Регламентът Брюксел II А : Регламент (ЕО) No. 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) No. 1347/2000. С: Сиела, 2014, частта на автора е посветена на правилата на международната компетентност по дела с предмет родителска отговорност. Основните приноси са : систематичен анализ на актуални въпроси от съдебната практика на Съда на ЕС, критичен анализ по темите от юриспруденцията на българските съдилища, теоретично изясняване на съотношението на правилата на международната компетентност с понятието за „висш интерес“ на детето, изследване на пророгацията на компетентност по дела относно родителска отговорност по чл. 12 от Регламента, проследяване на режима за признаване и допускане изпълнението на чуждестранни публични актове.

2. В съавторския коментар : Регламентите по международно частно право на Европейския съюз 2009-2016 г. Тенденции и новости в уредбата. С: Сиела Норма, 2017, изложението на автора е посветено на коментар на Регламент 650/2012. Приносните моменти, които могат да се открит, се състоят в : подробен исторически преглед на законодателната процедура по приемане на акта, представяне на причините за приемане и целите на Регламента, обобщение на основните теории за уредба на наследствените отношения с международен елемент в исторически и сравнителен план преди акта от правото на ЕС, анализ на структурата, обхвата и действието на източника във времето и пространството.

Приноси моменти се съдържат и в останалите представени за участие в конкурса публикации.

IV. Заключение.

Анализът на представените за участие в конкурса трудове дават основание за убедителен извод относно високите им научни достойнства. Те съдържат ценни и приноси в теоретично отношение тези, изводи и предложения за промяна в законодателството. Рецензираните съчинения разкриват творческия потенциал на техния автор, дълбочина в изследванията и оригиналност на научното му мислене.

Освен ценен учен в областта на правната наука, гл.ас. д-р Васил Пандов е преподавател по различни учебни дисциплини в обхвата на международното частно право с богат академичен опит. Преподавателската му дейност пред различни аудитории се отличава с висок професионализъм и всеотдайност.

По тези съображения намирам, че са изпълнени изискванията на чл. 24, ал. 1 ЗРАСРБ, на Правилника за прилагането му и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски, поради което предлагам на научното жури да вземе решение, с което да предложи на Факултетния съвет на Юридически факултет при Софийски университет „Св. Климент Охридски“ да избере гл. ас. д-р Васил Христов Пандов за доцент по професионално направление 3.6. Право (Международно частно право).

гр. София, 06.08.2018 г.

Член на научното жури :

доц. д-р Таня Градинарова

